

ДО ЮВІЛЕЮ ВИДАТНОГО НАУКОВЦЯ

DOI: <https://doi.org/10.15407/nr.64.503>

УДК 027.54(477-25)НБУВ:025.17]:[930.253:620.22(477)"1932/2016"Гнесін Г.

Анжела Майстренко,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,

Інститут архівознавства

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

вул. Володимирська, 62, Київ, 01033, Україна

e-mail: a_maistrenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1303-9214>

АРХІВНА СПАДЩИНА ГЕОРГІЯ ГДАЛЕВИЧА ГНЕСІНА (ДО 90-РІЧЧЯ ВЧЕНОГО)

Метою дослідження є огляд документів особового фонду українського вченого-матеріалознавця, члена-кореспондента НАН України Георгія Гдалевича Гнесіна (1932–2016), що зберігаються в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, та аналіз їхнього інформаційного потенціалу. Методологія дослідження спирається на загальнонаукові методи (аналізу, синтезу, порівняння, описовий, деталізації, узагальнення) та спеціально-історичні (історико-джерелознавчого аналізу, біографічний). Наукова новизна полягає у представленні поглибленої інформації щодо масиву документів особового архівного фонду Г. Г. Гнесіна, що дає змогу відобразити життєвий шлях ученого та його діяльність у галузі матеріалознавства. Висновки. В особовому архівному фонді члена-кореспондента НАН України Г. Г. Гнесіна відклався значний комплекс документів про життя та діяльність видатного вченого. Інформація, що міститься у документах особового фонду вченого, суттєво розширює знання про його наукову біографію, діяльність у сфері матеріалознавства та на педагогічній ниві, висвітлює співпрацю вченого з вітчизняними та іноземними науковцями та конкретизує його внесок у розвиток науки.

Ключові слова: Г. Г. Гнесін, особовий фонд, Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Інститут проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича НАН України.

Актуальність дослідження. У квітні 2022 р. наукове співтовариство мало б відзначати 90-річчя від дня народження видатного вченого
© А. Майстренко, 2022

у галузі матеріалознавства, доктора технічних наук, професора, члена-кореспондента Національної академії наук України Георгія Гдалевича Гнесіна (1932–2016). Він мав широке коло наукових інтересів, був відомим і шанованим світовою науковою спільнотою. Його внесок у розвиток матеріалознавства важко переоцінити. Г. Г. Гнесін присвятив своє життя створенню нових неоксидних керамічних матеріалів на основі карбіду і нітриду кремнію для застосування у металообробці, машинобудуванні, лазерній техніці, електроніці та інших галузях сучасної промисловості.

Стан дослідження. У науковій літературі є кілька статей, що були приурочені до ювілеїв ученого. Але особистість видатного науковця та його діяльність до цього часу не піддавалися комплексному аналізу і не висвітлювалися у повному обсязі. Залучення архівних документів сприятиме об'єктивному і різнобічному висвітленню ролі Г. Г. Гнесіна у вітчизняній та світовій науці, що визначає актуальність обраної теми.

Метою статті є висвітлення складу документів особового архівного фонду члена-кореспондента НАН України Г. Г. Гнесіна, що зберігаються в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – ІА НБУВ), та визначення їхнього інформаційного потенціалу для відображення наукової, науково-організаційної, педагогічної діяльності вченого, розкриття його внеску в розвиток матеріалознавства.

Виклад основного матеріалу. Народився майбутній вчений 6 квітня 1932 р. у Києві. 1955 р. Г. Г. Гнесін закінчив металургійний факультет Київського політехнічного інституту за спеціальністю «металознавство, устаткування та технологія термічної обробки металів». Його трудовий шлях тісно пов'язаний з Інститутом проблем матеріалознавства НАН України (далі – ІПМ НАН України), де протягом 1956–2016 рр. вчений працював над розробленням нових функціональних матеріалів на основі тугоплавких сполук. Створені ним керамічні матеріали вперше були застосовані для обробки чавуну та сталі.

Для потреб військово-промислового комплексу, і передусім ракетно-космічної техніки, протягом 1959–1961 рр. Г. Г. Гнесін створив принципово нові матеріали, здатні працювати за екстремальних умов теплових і механічних навантажень, які було впроваджено на КБ «Південне». Розв'язання цієї проблеми Г. Г. Гнесіним для КБ «Південне» у комплексі з іншими розробками в галузі створення технології матеріалів для космічної техніки відзначено однією з перших Державних премій України в 1969 р.

1974 р. в ІПМ НАН України Г. Г. Гнесін організував відділ функціональних і високотемпературних матеріалів, одним із головних напрямів

роботи якого стали дослідження в галузі магнітної кераміки. Вони дали змогу почати промислове виробництво магніто-твердих феритів на заводі «Фероцерам» у м. Біла Церква на Київщині.

І все ж магістральною сферою наукових інтересів вченого залишався напрям, пов'язаний зі створенням нових неоксидних керамічних матеріалів на основі карбідів і нітриду кремнію. В 1978–1982 рр. його увага була прикута до вивчення проблеми гарячого пресування нітриду кремнію. Результатом цієї діяльності стала розробка високоєфективного інструментального матеріалу торговельної марки «силініт» для обробки різанням термооброблених і гартованих сталей [1].

У 1989–1991 рр. Г. Г. Гнесін взяв участь у створенні спільного підприємства «НЕОКС» із серійного виробництва інструментальної кераміки у Югославії (м. Яйце) на основі трансферу технології випуску непереточувальних різальних пластин із силініту. Це було одне із перших європейських підприємств-виробників високоєфективного керамічного інструменту.

Учений досяг вагомих успіхів, співпрацюючи з інститутами НАН України і зарубіжними науковими організаціями з використанням спільних міжнародних грантів. Так, за дієвої участі Г. Г. Гнесіна у 1993–1998 рр. у Бескидському текстильному інституті (м. Бельсько-Бяла, Польща) було завершено розробку великогабаритних бронееlementів, що відповідали конструктивним стандартам НАТО [1].

Упродовж 1995–1999 рр. Г. Г. Гнесін у співробітництві з Інститутом проблем міцності НАН України створив зносостійкі нанокристалічні покриття на основі складних нітридів алюмінію, хрому і титану на керамічних різальних пластинах (силініт) та розробив іонно-плазмову технологію їх нанесення.

У 1994–2000 рр. під керівництвом ученого вперше у світовій практиці здійснено синтез надстехіометричного твердого розчину вуглецю в карбіді кремнію і на цій базі розроблено технологію напівпромислових партій порошку. Із застосуванням техніки високих тисків і гарячого пресування отримано новий клас надтвердих матеріалів, які характеризуються поєднанням високих параметрів твердості і тріщиностійкості. Дослідження здійснювались у співпраці з Інститутом надтвердих матеріалів НАН України, а також низкою наукових закладів Великобританії, США, Німеччини, РФ і ПАР. Результати цих робіт у 2001 р. відзначені премією ім. І. М. Францевича НАН України [1].

Георгій Гдалевич Гнесін є автором понад 300 наукових праць, у тому числі одинадцяти монографій та довідників. Найбільшу увагу у своїй

діяльності вчений приділяв дослідженню карбиду кремнію та створенню на його основі кераміки для ракетно-космічної техніки, гірничодобувної та хімічної промисловості, машинобудування, спеціальної техніки й засобів захисту від стрілецької зброї, а також для металургійних і хімічних виробництв, металообробки, енергетики й електроніки.

Фізико-хімічні, технологічні й енциклопедичні аспекти наукових досліджень Г. Г. Гнесіна висвітлено в низці наукових монографій, підготовлених як одноосібно, так і у співавторстві: «Карбид кремния, свойства и области применения» (1975), «Карбидокремниевые материалы» (1977), «Сверхтвердые материалы» (1980), «Спеченные материалы для электротехники и электроники» (1981), «Неметаллические тугоплавкие соединения» (1985), «Бескислородные керамические материалы» (1987), «Bezoksidni kerami č ki materijali» (1990), «Керамические инструментальные материалы» (1991), «Ceramic and Carbon-matrix Composites» (1992), «Неорганическое материаловедение» (2008), «Материаловеды» (2010) [2].

Вченому належить 63 авторські свідоцтва й патенти. Наукова продукція і технологічні розробки, створені за участі Г. Г. Гнесіна, широко відомі серед вітчизняних і зарубіжних матеріалознавців.

Визнанням значущості наукової діяльності вченого стало присудження Г. Г. Гнесіну Державної премії України в галузі науки і техніки (1969, 1989), премій Президії НАН України ім. І. М. Францевича (2001) та ім. М. М. Доброхотова (2010), нагородження його орденом «За заслуги» III ступеня (2003) та іншими науковими й державними нагородами [2].

Помер Г. Г. Гнесін 23 жовтня 2016 р. в Києві.

Архівна спадщина Г. Г. Гнесіна відклалася в особовому фонді вченого в ІА НБУВ [3]. Особовий архівний фонд видатного вченого № 459 «Гнесін Георгій Гdaleвич (6 квітня 1932 – 23 жовтня 2016) – член-кореспондент НАН України за спеціальністю «матеріалознавство, порошкова металургія» (1990)» містить близько 1000 документів за 1902–2016 рр. і сьогодні перебуває в науковому опрацюванні. Тематично документи архіву Г. Г. Гнесіна структуровано за кількома розділами: I. Наукові праці; II. Документи біографічні та про вченого; III. Документи з діяльності; IV. Фотодокументи; V. Документи, зібрані вченим.

Першу і найбільшу за обсягом групу документів особового архівного фонду Г. Г. Гнесіна становлять документи, що висвітлюють наукову діяльність вченого. Серед них відзначимо докторську дисертацію «Дослідження процесів формування безпористих карбидокремнієвих матеріалів методами реакційного рідкофазного та активованого спікання та розробка промислової технології отримання цих матеріалів» («Исследование

процессов формирования беспористых карбидокремниевых материалов методами реакционного жидкофазного и активированного спекания и разработка промышленной технологии получения этих материалов») (1971) та монографію «Карбідокремнієві матеріали» («Карбидокремниевые материалы») (1977). У працях викладено результати досліджень карбіду кремнію як індивідуальної речовини, а також різних типів карбідокремнієвих матеріалів.

У фонді представлено двотомний термінологічний словник «Енциклопедичний словник з матеріалознавства» («Энциклопедический словарь по материаловедению»), автором якого є Г. Г. Гнесін. У першому томі систематизовано близько 1500 дефініцій, які відображають основні поняття, що стосуються хімічних елементів, речовин та сполук, а також методів дослідження та аналізу, структурних особливостей, властивостей, технологій і сфер застосування матеріалів. У другому томі зібрано біографічну інформацію про понад 700 видатних учених, інженерів, винахідників та їхній внесок у матеріалознавство.

В архіві презентовано 57 статей і робочих матеріали до них із проблем матеріалознавства. Ці статті, написані Г. Г. Гнесіним та у співавторстві з іншими науковцями, можуть стати важливим джерелом інформації для науковців.

Варто додати, що професійну діяльність вченого можна простежити за документами, серед яких є звіти про науково-дослідні роботи, керівником яких був Г. Г. Гнесін: «Розробка технології виготовлення каналу магнітодинамічного насосу з карбіду кремнію для транспортування рідкої міді», «Розробка технології виготовлення елементів електродних плат для газорозрядних камер з діелектричних матеріалів на основі кремнію та слюдокристалічних матеріалів», «Розробка керамічних та металевих матеріалів для газорозрядних камер», «Дослідження умов отримання, фізичних властивостей та експлуатаційних характеристик резистивних, емітерних та електроізоляційних матеріалів на основі нітриду кремнію», «Розробка складів та технології отримання резистивних матеріалів із заданим рівнем електроопору стосовно ГРК», «Дослідження порошоків та інструментальних матеріалів на їх основі» тощо. Опрацювання звітів допоможе усвідомити спектр наукових інтересів вченого та напрями його професійної діяльності.

В ІА НБУВ в особовому фонді відклалися біографічні документи Г. Г. Гнесіна, у тому числі про його навчання в школі (зошити, таблиці, грамоти) та Київському політехнічному інституті (особова справа студента, залікова книжка). Зберігається також дипломна робота, яка

сприяла визначенню наукових інтересів майбутнього вченого: «Вплив стану поверхні металевих порошоків на процес спікання та властивості спечених виробів». Представлені документи про підготовку Г. Г. Гнесіним докторської дисертації (витяг з протоколу, акт перевірки виконання роботи), а також про обрання вченого членом-кореспондентом НАН України (особовий лист, копії документів про освіту, список наукових праць, листи, довідки, витяги з протоколів).

Цікавим джерелом для подальшого вивчення життєвого шляху Г. Г. Гнесіна є вітальні адреси і листи до його ювілеїв, вітальні телеграми з нагоди нагородження науковця орденом «За заслуги». У фонді зберігається також диплом лауреата в номінації «Гран-прі» за підготовку та випуск книги «Неорганічне матеріалознавство» («Неорганическое материаловедение»). Документи біографічного характеру доповнюють щоденник («Шестиденка»), вітальна кореспонденція з нагоди різних свят (листівки, телеграми).

Документи про вченого представлено у невеликій кількості. Зокрема, до фонду увійшли рецензія на книгу Г. Г. Гнесіна «Карбидокремнієві матеріали» («Карбидокремниевые материалы»), статті до ювілеїв матеріалознавця та ІПМ НАН України, у яких ідеться про внесок ученого у розвиток матеріалознавства, та стаття-некролог.

У фонді можна ознайомитися з присвяченою Г. Г. Гнесіну статтею з довідника “Who’s Who in the World” (2007). Згадане видання щорічно публікує бібліографічну інформацію про лауреатів Нобелівської премії, новаторів/винахідників, авторів, спортсменів, науковців, суддів, професіоналів моди та артистів тощо, тобто тих, хто зробив вагомий і значний внесок у розвиток людства. Поява статті у такому довіднику є знаком визнання діяльності та пошани науковця.

Документи про діяльність ученого, його співпрацю як співробітника ІПМ НАН України з різними науковими установами та підприємствами в особовому архівному фонді Г. Г. Гнесіна, зокрема, репрезентовано протоколами, договорами, актами впровадження нових матеріалів, програмами, листами тощо. Зберігаються документи й про співпрацю Г. Г. Гнесіна з іноземними вченими та науковими установами і підприємствами Електробосна та Неокс-Лола в Югославії, а також «Мульти-Керам» за 1960–1997 рр.

До особового фонду увійшли документи про співпрацю Г. Г. Гнесіна як представника ІПМ НАН України з вітчизняними та іноземними поліцейськими установами щодо виготовлення та продажу бронеселеметів для бронжилетів із самозв’язаного карбиду кремнію з текстильним

покриттям, виготовленим на основі кевлару (листи, характеристики виробів, рекламні проспекти і т. ін.). Балістичні випробування цих елементів довели їхню вищу стійкість і живучість за меншої маси порівняно з аналогами, які випускаються у країнах НАТО.

В ІА НБУВ відклалися різні методики з проблем матеріалознавства, розроблені Г. Г. Гнесіним: «Методика визначення питомого електричного опору резистивних модулів на змінному напрямку високої частоти індукційним способом. М-1», «Методика визначення неоднорідності резисторних модулів за питомим електричним опором на змінному струмі. М-2».

В особовому архівному фонді представлено документи про встановлення товарних знаків продукції, розробленої в ППМ НАН України, які опрацьовував Г. Г. Гнесін (свідощтво на товарні знаки, нотатки).

Відклалися документи про розробку низки науково-виробничих програм, у яких взяв участь Г. Г. Гнесін. До них належать: проєкт «Пропозиції щодо створення стратегічної програми розвитку та просування “критичних технологій” в Україні», «Програма розвитку робіт у галузі виробництва та просування у промисловість виробів з неоксидної кераміки», проєкт веб-сайту ППМ НАН України. Зберігаються документи із пропозицією вченого про створення робочої групи «Силова оптика».

У фонді зберігаються документи з підготовки енциклопедичного видання «Неорганічне матеріалознавство» («Неорганическое материаловедение») під редакцією В. В. Скорохода і Г. Г. Гнесіна (лист, анотація, зміст, заключна частина, рекламний проспект). Протягом 2008–2009 рр. зазначену енциклопедію було створено й опубліковано, вона здобула визнання серед матеріалознавців багатьох країн світу. 2010 року це видання стало переможцем Міжнародного конкурсу МААН на найкращий науково-видавничий проєкт «Наукова книга» у номінації «Гран-прі» як найкраща узагальнююча наукова праця 2008–2009 рр.

Георгій Гдалевич Гнесін активно займався викладацькою діяльністю і вихованням наукових кадрів. В особовому фонді зберігаються лекції навчальних курсів «Тугоплавкі сполуки», «Керамічні матеріали на основі карбиду кремнію», «Матеріалознавство», підготовлені вченим для студентів фізичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Під керівництвом Г. Г. Гнесіна підготовлено та захищено 13 кандидатських і одну докторську дисертацію.

Джерельним ресурсом для вивчення життя та діяльності Г. Г. Гнесіна є також комплекс фотодокументів. Загалом фонд містить 128 фотознімків за 1949–2014 рр., у тому числі його фотопортрети за 1949–2002 рр.

На світлинах зафіксовано вченого в різні роки життя, під час навчання, роботи та відпочинку, в колі рідних, друзів і колег, на різних наукових форумах, під час відряджень і туристичних поїздок тощо.

В архіві зберігається фотоальбом, у якому розміщено 47 фотодокументів із зображенням родини Г. Г. Гнесіна у 1940–1960-х роках. Цікавими є світлини, зроблені під час навчання майбутнього вченого у школі (1950 р.). Відклалися фотознімки, зроблені під час проходження Г. Г. Гнесіним строкової служби в армії на початку 1950-х років, реєстрації шлюбу в РАГСі м. Києва у листопаді 1961. Серед фотодокументів є створені під час святкування ювілеїв Г. Г. Гнесіна (2002, 2012).

Фотодокументи широко ілюструють наукову та професійну діяльність вченого. Зокрема, у фонді зберігаються фотографії, на яких зображено Г. Г. Гнесіна у робочому кабінеті (1970-ті рр.), під час проведення дослідів у лабораторії (1960–1970 рр.), у колі співробітників відділу (1960–1970 рр.), під час наукових форумів. Чимало фотознімків, що висвітлюють співпрацю Г. Г. Гнесіна з окремими вітчизняними та іноземними вченими і науковими установами з питань розробки нових матеріалів. Представлено світлини, на яких вченого зафіксовано з колегами, зокрема: заслуженим діячем науки і техніки України, академіком, В. В. Скороходом, завідувачем групи маркетингу Г. Д. Ронталем під час відвідування у 1989 р. підприємств «Електробосна», «Неокс» (м. Яйце, Югославія); членом-кореспондентом НАН України Ю. В. Мільманом, В. В. Картузовим та іншими науковцями під час відвідування підприємства «Неокс» у 1990 р.; із вченим з Норвегії Джоном Хендрикком у м. Києві (2000); на підприємстві «ВІРІАЛ» з генеральним директором, членом-кореспондентом Академії інженерних наук ім. О. М. Прохорова В. М. Фіщевим (2014).

У особовому архівному фонді Г. Г. Гнесіна зберігаються фотодокументи, що розкривають участь вченого в міжнародних наукових заходах у різних країнах світу, у тому числі: КНР (2001), Норвегії (1995), Польщі (2008), РФ (2007, 2008, 2012, 2014), та в Україні (2002, 2013).

Є низка фотознімків, на яких представлено Г. Г. Гнесіна серед колег під час урочистих заходів з нагоди ювілеїв НАН України та роботи наукових сесій української академії; серед членів Президії НАН України поряд з президентом НАН України академіком НАН України Б. С. Патонем, вченими І. К. Походнею, А. В. Рагулею, С. О. Фірстовим, В. В. Скороходом та іншими у 1990-х роках; у колі академіків НАН України Ю. В. Найдіча, В. О. Лавренка, А. Г. Косторнова на початку 2000-х років; із директором Інституту газу НАН України академіком НАН України

І. М. Карпом і Б. Х. Ханом у 2010-х роках. Зберігаються світлини, на яких Г. Г. Гнесіна зафіксовано поруч з українськими політичними і громадськими діячами.

Науковець любив подорожувати й оглядати історичні та культурні пам'ятки. В особовому фонді Г. Г. Гнесіна є світлини, на яких його зображено під час огляду історичних пам'яток м. Києва у 2000–2004 рр., біля Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (2000 р.), під час подорожі до Єгипту (початок 2000-х рр.). У фонді відклалися листівки з пам'ятками м. Яйце (Югославія, 1990 р.) та фотографії з краєвидами м. Братишлага (Словаччина, 2001 р.).

В особовому фонді Г. Г. Гнесіна також представлено документи виробничого характеру та наукові праці, зібрані вченим. Це документи про вдосконалення та впровадження нових матеріалів (листи, технічні умови, доповідні записки, відгуки, акти впровадження), витяг з протоколу випробувань металопривідника з карбїду кремнію у розплавленій міді на Балхашському гірничо-металургійному комбінаті, документи щодо електромеханічної обробки поверхонь деталей роликками-електродами (інформаційний лист, пропозиції) (1965–1971). Зберігаються документи, що стосуються наукової програми та співробітництва ІІМ НАН України з НАТО (програма, форми для заповнення) (1994), лист до президента Канадського керамічного товариства Johnson Matthey від В. Ярошенка з пропозицією про співпрацю від 18 серпня 1995 р.

Звертаємо увагу на наукові праці вітчизняних та зарубіжних матеріалознавців (1970–2013), що репрезентують наукові досягнення вчених різних країн світу з дослідження багатоманітних властивостей матеріалів. У фонді є цікаві видання: “Elekrobosna JAJCE. 1897–1977” (1977); “Univerzitet u Banjaluci”. Banjaluka, 1990 (ювілейні видання) та монографія Upadhyaya G. S. “Metal Science: Past, Present and Future trans Tech Publication” (2013).

Окрему групу становлять документи рідних Г. Г. Гнесіна. Так, у фонді зберігається вірш батька, Гдаля Ізрайлевича Гнесіна, присвячений синові Георгію на його 28-річчя з побажаннями знайти своє призначення і місце в житті.

Серед фотодокументів, зібраних вченим, знаходимо фотознімки друзів і товаришів дитинства та юнацтва Г. Г. Гнесіна (1948–1949), а також світлину, на якій зображено вчителя фізики школи № 147 м. Києва Бударецького Георгія Люциановича, який значною мірою вплинув на вибір Георгієм майбутньої професії.

Висновки. Особовий архівний фонд члена-кореспондента НАН України Г. Г. Гнесіна, що зберігається в ІА НБУВ, містить значний комплекс джерел для вивчення життя і професійної діяльності вченого. Особливу цінність для дослідників становлять наукові праці вченого, звіти про науково-дослідні роботи, наукові публікації у різних виданнях країн світу, документи, що розкривають його професійну діяльність та співпрацю з вітчизняними та іноземними матеріалознавцями, а також фотодокументи. Архівні документи є важливим джерелом дослідження наукової біографії Г. Г. Гнесіна, вони широко ілюструють життя та діяльність вченого, знайомлять з його оточенням. Сподіваємося, що подальше вивчення документів особового архівного фонду Г. Г. Гнесіна дасть змогу поглибити знання про життєвий і творчий шлях видатного вченого.

Список бібліографічних посилань

1. 70-річчя члена-кореспондента НАН України Г. Г. Гнесіна. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/71200/15-Gnesin.pdf?sequence=1> (дата звернення: 24.05.2022).
2. 80-річчя члена-кореспондента НАН України Г. Г. Гнесіна. *Вісн. НАН України*. 2012. № 4. С. 79–80.
3. ІА НБУВ. Ф. 459. Оп. 1.

References

1. 70-richchia chlena-korespondenta NAN Ukrainy G. G. Gnesina [70 th anniversary of the corresponding member of the National Academy of Sciences of Ukraine H. G. Gnesin]. (2002). [in Ukrainian]. Retrieved May 24, 2022, from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/71200/15-Gnesin.pdf?sequence=1>
2. 80-richchia chlena-korespondenta NAN Ukrainy G. G. Gnesina [80 th anniversary of the corresponding member of the National Academy of Sciences of Ukraine H. G. Gnesin]. (2012). *Visnyk NAN Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 4, 79–80 [in Ukrainian].
3. Instytut arkhivoznavstva Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [The Institute of Archival Studies Vernadsky National Library of Ukraine]. Fond 459. Inventory 1. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.06.2022.

Angela Maistrenko,

PhD (History), Senior Researcher,

Institute of Archival Studies

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

62 Volodymyrska St., Kyiv 01033, Ukraine

e-mail: a_maistrenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1303-9214>**Archival Heritage of George Gdalevich Gnesin
(to the 90 th anniversary of the Scientist)**

Georgy Gdalevich Gnesin is an outstanding Ukrainian material scientist who has made a great contribution to the development of Ukrainian and world science, creating new non-oxide ceramic materials based on silicon carbide and nitride, corresponding member of the NAS of Ukraine. The article presents the documents of the personal archival fund of the scientist in the Institute of Archival Studies of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, which allow to expand knowledge about the life and career of G. G. Gnesin. *Purpose of the article* is to present to the general public the documents of the personal archival fund of the material scientist, corresponding member of the NAS of Ukraine G. G. Gnesin and to analyze the composition of the personal fund documents of the Ukrainian scientist, to find out their information potential. *Methodology* based on general scientific methods (analysis, synthesis, comparison, descriptive, detailing, generalization) and special-historical (historical-source analysis, biographical). The *scientific novelty* of the article is in presenting for the first time a wide array of documents of the personal archives of G. G. Gnesin and its introducing in scientific circulation, which allows to reflect the life of the scientist and his activities in the field of materials science. *Conclusions.* A significant set of documents about the life and work of an outstanding scientist has been deposited in the personal archives of the corresponding member of the National Academy of Sciences of Ukraine G. G. Gnesin. The scientific works of the scientist, reports on research work, scientific publications in various editions around the world, documents which disclosing his professional activities and cooperation with Ukrainian and foreign materials scientists are of particular value to researchers. The information contained in the documents of the fund significantly expands the knowledge of the scientific biography of G. G. Gnesin, his activities in the field of materials science and in the pedagogical field, specifies his contribution to the development of science.

Keywords: G. G. Gnesin, personal fund, Institute of Archival Studies of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, Institute for Problems of Material Sciences NAS of Ukraine.